

Nem akarok hinni a szememnek...

Meddig tart a politikai idill?

Nem akarok hinni a szememnek. Meg a fülemnek. Pedig szeretnék.

Mintha már Európában volnánk. Az elmúlt néhány héten a civilizált és higdadt beszéd (ámbr még nem párbeszéd) hangjára váltott át a politika. 1990–1994–1998: politikusaink egyre jobban vették ezeket a fájdalmas/örömteli fordulókat. Emlékszünk még, hogy fortyogott a gyűlölet és a félelem 1990-ben, a választások előtt s után; 1994-ben már jobb volt a helyzet; 1998 májusában meg csak ámulunk. Nem értettük a dolgot. Mintha már a kampány alatt is kampánycsend lett volna. S az udvarias csend egyelőre még, úgy-ahogy, folytatódik.

A Fidesz politikusi olyan elegáns és tapintatosan viselkedtek, mint az angol gentlemanek szoktak a gardenpartykon (mert az angol alsóházban vérré megy a játék, és ott ugyanóké úgy tépik egymást, mint a tigrisek). Orbán, Ader, Kövér, Deutsch, Szájer, Pokorni s mások: itt vannak a komoly, elegáns, céltudatos európai yuppie-k, Tony Blair csapatának magyar változata.

Az MSZP még próbálkozott, különösen a két forduló között, keményebb esz-közökkel, a célozgatások és pánikkeltés fegyverével (riogatták a választókat s önmagukat a szélsőjobb oldali veszéllyel és a Fidesz állítólagos titkos kapcsolataival), de május 24-én este a váratlan s fájdalmas vereséget fegyvelmeztlen s higdantan viselték. Horn Gyula ugyan, a választások utáni első szavaival, némi indulattal belemart a győztesekbe, de aztán – ahogy illik a demokratikus országokban – gratulált nekik. A következő napokban a párt vezető politikusai, Kovács László, Kósáné Kovács Magda, Lendvai Ildikó, Kiss Péter és mások kifogástalanul viselkedtek.

Ugyanez vonatkozik a szabaddemokraták politikusaikra is. Kuncze Gábor méltósággal ismerte el pártja vereségét, nem vádaskodott, nem kereste a hibát másban, komoly számvetést ígért. Konrad György sikeres munkát kívánt a fiatal demokratáknak, Pető Iván, mint mindig, most is higdadt és udvarias volt, s még a máskor nagyon is vagdalkozó **Eörsi István** is higdantan s mosolyogva magyarázta el a minap, hogy bizonyos témákban miért használ egyébként megengedhetetlen szavakat.

Az MDF már 1994-ben példát mutatott arra, hogyan kell civilizáltan átadni a kormányzást egy demokratikus országban (rácáfolva ezzel azokra a korábbi félelmekre, hogy megpróbálják majd valami államcsínnyel, puccsal, erőszakkal megtartani a hatalmat). Most minden nyilvános káröröm nélkül térnek vissza a hatalomba, Lezsák is, Gémesi is higdadt, kiegyensúlyozott politikusnak mutatkozik.

Torgyán József még keresi a helyét. Az ellenzéki debattőr szerepét még nem tudta teljesen levetni és a felelősségteljes kormánypolitikus szerepével helyettesíteni. De tehetséges emberről lévén szó, nem rosszak a kilátások.

Csurka István, a parlament küszöbére érve, visszafogottabb, mint korábban volt, de az elmúlt években eszméivel és retorikájával kizárta magát a politikai dialógusból. Most nagy dilemma előtt állnak a parlamenti pártok. Bevonják-e

a parlamenti és közéleti dialógusba, hogy ezzel párttagságának szélsőséges indulatait némileg levezessék és a szelídülő indulatokat demokratikus keretek közé tereljék? Avagy továbbra is zárják ki maguk közül, hogy ne kompromittálják magukat a párbeszédrel, s ne nyissanak nagyobb teret s nyilvánosságot Csurka eszméinek – vállalva azt a kockázatot, hogy ezzel olajat öntenek a tűzre, mert tudvalevő, hogy az elszigeteltség a melegháza, a sértettség pedig fontos tápláléka s hajtóereje a szélsőséges politikai mozgalmaknak.

erők feszülnek egymásnak. A társadalom különböző csoportjainak és rétegeinek érdekei meg kell hogy ütközzenek és meg fognak ütközni egymással. Tudom, hogy az MSZP fémjelzte hatalmi blokk ereje a választási vereség ellenére is óriási, s e Góliáttal szemben nem lesz könnyű dolga a Fidesz-Dávidnak. Egyáltalában nem biztos ma még, hogy bibliai kimenelete lesz ennek az összecsapásnak.

Tudom azt is, hogy ma is sok még a rejtett vagy pillanatnyilag elrejtett ellenérzés, előítélet, félelem, s még a gyűlölet is parázslék itt-ott. Füstölögnek még

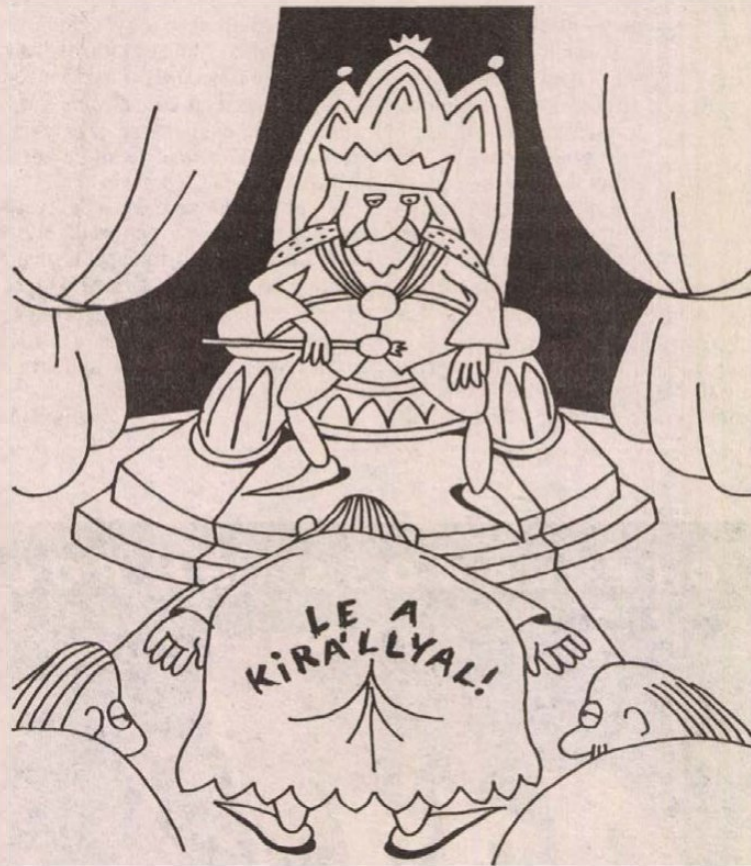
Nem csikorog már csuklófüzetünk, ha kezét kell fognunk egy másik párt hívével, s ráadásul még rá is kell mosolyognunk. Előbb-utóbb talán még arra is képesek leszünk, hogy újra emberszámba vegyük egymást.

Csökkentek a politikusi indulatok s félelmek azért is, mert nyolc év alatt kiderült sok minden. Kiderült, hogy egyik pártnak sincs elegendő hatalma és/vagy elegendő indíttatása arra, hogy ellenfeleit teljesen megsemmisítse. Kiderült, hogy a nyugati világ közelsége mérsékelte, józanságra, civilizált magatartásra készítet, kényszerít mindenkit. Kiderült, hogy az új politikai osztály tagjainak túlnyomó többsége kezdi megtalálni a helyét az új rendben, s a politikusi szerepből való esetleges kiesés a korábbinál már kevésbé tölti el egzisztenciális félelemmel. S most, 1998-ban, kiderült az is, hangsúlyosabban, mint 1994-ben, hogy a hátrányos helyzetbe került társadalmi rétegeknek van valamelyes lehetőségük arra, hogy érdekeiket politikai-parlamenti úton érvényesítsék. Persze azért még nincs itt a Kánaán. Egy negatív láncreakció bármikor beindulhat. A félelmek és gyűlöletek bármikor fellángolhatnak. Lesznek még nehéz helyzetek, és az első konfliktusok hamarosan kiobbannak majd. Akkor derül majd ki, hogy ki, mit s mennyit tanult az elmúlt nyolc év során. A politikai élet minden szereplőjének óvnia kell ezt a ma még nagyon vékonyka s törekeny politikai civilizációt, civilizáltságot. Képes lesz-e az ellenzék türelemmel elegyíteni a kritikát szigort, képes lesz-e igazi alternatívákat felmutatni, képes lesz-e pártérdekeit az ország érdekeinek mindenkor alárendelni, képes lesz-e az őszi helyhatósági választásokon is megőrizni a jelenlegi civilizált hangnemet, képes lesz-e...?

Az új kormányon különösen sok múlik. Ők vannak igazán helyzetben. Az alaphangot, a komolyság, a tisztelet, az együttműködés hangját nekik kell megütniük. Nekik kell megőrizniük türelmüket, akkor is, ha úgy érzik, igaztalanul támadják őket. Nekik kell, higdantan a helyükre tenni azokat, akik meg akarják szegni vagy megszegik a demokrácia játékszabályait. Nekik kell elhatárolniuk magukat minden szélsőségtől. Nekik kell tartózkodniuk attól, hogy hatalmi pozíciójukat túlonúl, mások érdekeit s érzékenységeit durván sértve kihasználják. Nekik kell meggyőzniük e társadalom minden tagját arról, hogy bármi történjék is, megvédik mindenki jogait, életét, méltóságát. Nekik kell értelmes és elérhető célokat kitűzniük a magyar társadalom elé. Nekik kell lendületbe hozni a gazdaságot. Nekik kell visszaadniuk az embereknek a hitet önmagukban és ebben az országban. Nekik kell kísérletet tenniük arra, hogy összeegyeztessék a gazdasági hatékonyság és a társadalmi igazságosság oly nehezen összeegyeztethető szempontjait. Nekik kell... Nincs könnyű dolguk.

S mindezt ugyanolyan civilizáltan és türelmesen kell végigcsinálniuk, ahogy az elmúlt hetekben tették; ők és versenytársaik.

Hankiss Elemér
szociológus

MARABU RAJZA

Miért írom le mindezt?

Nem hiszek a politikai idillben, és nem hiszek abban sem, hogy jó volna, ha volna ilyen idill. A politika, a parlamenti politika is a társadalmi érdekek küzdelmének és egyeztetésének a színtere. S mint ahogy minden társadalomban, a mi kialakult társadalmi rendünkben pedig különösen, éles érdekellentétek feszülnek egymásnak, nem volna jó, ha a pártok holmi idill illúziójába ringatnák önmagukat és az embereket. Nem volna jó, ha olyan udvariasan hajbókolnának egymás előtt, mint valami rokokó menüett táncosai. Ha már a hasonlatoknál tartunk, az volna az igazi, ha valami nemzetközi kupadöntőre emlékeztetne küzdelmük, ahol mindenki ereje legjavát adva küzd a győzelemért, de szigorúan betartja a játék és ezen belül a fair play szabályait.

Az elmúlt hetek meglepő civilizált politikai hangvételéről szóltam e néhány sorban. De nem akarom játszani az ope-retnaivát, akinek fennakad a szeme az emberi jószág láttán, és nem veszi észre a malaclopó köpönyege alatt lapuló gylkokat, töröket, buzogányokat. Tudom, hogy az udvarias felszín alatt roppant

hellyel-közzel rémhírek és rémületek is. („Hallottad, Torgyán az MSZP megbízásából akar beépülni a kormányba...”, aztán meg kilép, bukik a kormány, és összeáll a szocialistákkal, ...hű-ha...”) – „Most hallottam, biztos forrásból, hogy a Fidesz titokban tárgyal Csurkáékkal...”, vagy nem is Csurkáékkal, hanem az MSZP bizonyos csoportjaival, ... hű-ha...”, és hasonló ostobaságok.)

Ámde bosszant, és károsnak tartom, hogy gyakran még ma is úgy reagálunk dolgokra, mintha még mindig 1990-ben volnánk, s nem történt volna semmi sem az azóta eltelt nyolc évben. Nem volt ez valami lendületes és diadalmos menetelés, sok, az elfogadhatónál több volt a tévedés, a buta önzés, túlonúl sok volt, az elkerülhetőnél több az emberi szenvedés, az igazságtalanság, az ordas érdek. De a demokrácia gépezete, ha csikorogva is, beindult. Jobbágyokból lassanként állampolgárokká leszünk, akik ha kell, kiállnak a gátra vagy legalábbis elmennek szavazni. Ellenségekből lassanként politikai ellenfelekké, versenytársakká szelődülünk. Nem sejtünk már minden bokor mögött gonosz bolsevikot vagy fasisztát.